

МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПТАХІВНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

С.В.Чугасвська, к.е.н., в.о.доцента
О. П. Русак, асистент

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В період ринкових трансформацій, що відбуваються в аграрному секторі економіки країни, пошук сучасних більш поглиблених методів оцінки економічної ефективності діяльності підприємств є актуальною проблемою, яка потребує обґрунтованого підходу щодо свого науково-практичного вирішення. Важливим кроком в цьому напрямку є комплексне поєднання системних методів, що сприятиме вдосконаленню проведення аналізу діяльності підприємств та своєчасному ухваленню управлінських рішень щодо стратегії їх розвитку в конкретних умовах. Дискусійність багатьох теоретичних положень та практична значущість даної проблематики визначили спрямованість дослідження.

Проблемам визначення економічної ефективності функціонування підприємств приділяють увагу вітчизняні вчені -- В.Г. Андрійчук, С.Ф. Покропивний, В.І. Мацибора. Практичні основи економічного розвитку птахівничих підприємств значною мірою відображені у працях Т.В. Бакіної, О.А. Біттера, Б.А. Мельника, І.Н. Топіхи.

Основний матеріал. В умовах ринкової економіки однією з головних цілей кожного підприємства птахівничої галузі постає проблема збільшення обсягів виробництва продукції, отримання максимально корисного результату при мінімальних витратах, з одночасним забезпеченням внутрішнього ринку та можливості виходу на зовнішній.

Досягти таких результатів а, значить, отримати найвищий рівень ефективності діяльності птахівничої галузі, можливо лише за умов комплексного розвитку на основі поліпшення селекційно-племінної роботи, вдосконалення технологій утримання і годівлі птиці, впровадження прогресивних форм організацій і оплати праці з урахуванням кінцевих результатів виробництва.

Протягом 2005-2008 рр. птахопідприємства регіону Центрального Полісся виробили в середньому 169,3 тис. ц м'яса птиці, із яких 160,6 тис. ц було реалізовано (табл. 1). Рівень товарності господарств, за аналізований період, складав в середньому 96%. Середня ціна реалізації 1 ц м'яса птиці у 2008 р. порівняно із 2005 р. збільшилася на 52,9%. Виручка від реалізації даного виду продукції зросла більш ніж у 2 рази.

Таблиця 1

Результативні показники виробництва м'яса птиці

Показники	Роки				2008 р. у % до 2005 р	В серед- ньому
	2005	2006	2007	2008		
Обсяги виробництва продукції, тис. ц	128,3	173,8	182,1	205,9	160,5	169,3
Реалізовано м'яса, (з врахуванням залишків минулого року), тис. ц	131,0	159,4	174,1	191,5	146,2	160,6
Рівень товарності, %	102,1	91,7	95,6	93,0	—	95,6
Виручка від реалізації, млн. грн.	132,6	198,3	220,7	296,4	у 2,2 р. більше	209,1
Середня ціна реалізації 1 ц м'яса, грн.	1012,2	1244,0	1268,0	1547,8	152,9	1268,0
Собівартість виробництва 1 ц м'яса, грн.	941,4	936,9	947,2	962,9	102,3	947,1
Прибуток (збиток), млн. грн.	270,7	307,4	320,9	384,6	142,1	320,9
Рівень рентабельності, (збитковості), %	23,7	-12,9	-30,2	-32,2	—	-12,9

Джерело: розраховано за даними Держкомстату та Головного управління статистики Житомирської області.

У 2005 р. рівень рентабельності підприємств з виробництва м'яса птиці становив -12,9%, що значною мірою залежало від високого рівня товарності, який в середньому становив (95,6). Це зумовлено особливостями процесу виробництва і реалізації продукції птахівництва. Підприємства володіють розвинутою складською інфраструктурою і мають можливість формувати запаси, які реалізують у наступному звітному періоді. Однак рівень збитковості за аналізований період в середньому становив -12,9%.

Для більш глибокого аналізу величини впливу факторів на прибуток від реалізації продукції використано метод ланцюгових підстановок. Для цього скористалися наступною формулою:

$$П = К (Ц - С)$$

де: П – прибуток від реалізації продукції, тис. грн.;

К – кількість реалізованої продукції, ц;

Ц – ціна 1ц реалізованої продукції, грн.;

С – собівартість 1ц продукції, грн.

(6)

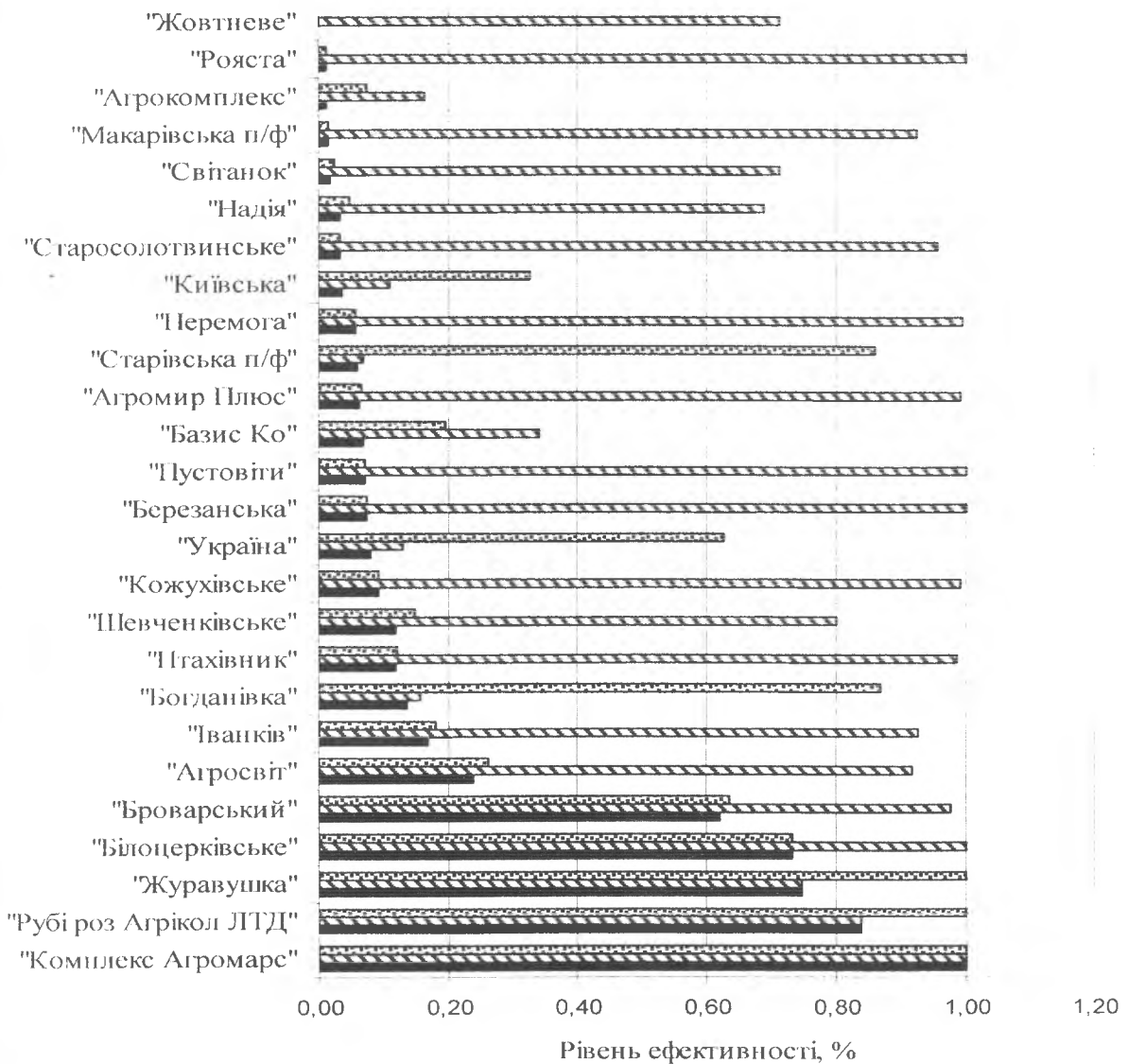
Проведені розрахунки вказують на те, що зміна прибутку від реалізації м'яса птиці відбулася за рахунок збільшення на 4,3 тис. ц реалізованої продукції, зростання на 102,6 грн. ціни реалізації 1 ц м'яса птиці та зменшення на 4,1 тис. грн. виробничих витрат.

Характеризуючи діяльність даних підприємств, варто зазначити, що Київська область входить до трійки головних виробників м'яса птиці в країні. На її території зосереджено більше 30 підприємств даного напрямку, серед яких виділяється АТЗТ «Миронівський хлібопродукт» (ТМ «Наша ряба») головним конкурентом якого є ЗАТ «Комплекс Агромарс» (ТМ «Гаврилівські курчата»).

Визначення і застосування у практичній діяльності птахопідприємств системи показників, які характеризують їх рівень розвитку та ефективність функціонування, здебільшого орієнтовані на кількісну оцінку співвідношення результатів і витрат, що є підґрунтям для повного відображення масштабів виробництва суб'єктів господарювання. Для більш широкого аналізу, пропонується проводити оцінку економічної ефективності діяльності птахівничих підприємств, використовуючи метод ДЕА. Сутність даного методу насамперед полягає у вимірі різних видів ефективності (технічної, аллокативної, економічної), що дає змогу здійснювати діагностику функціонування підприємств, емпірично визначати їх розмір, раціональне співвідношення ресурсів, що безпосередньо задіяні у процесі створення відповідного ефекту [1, с. 79].

Використаний метод оболонки даних при розрахунку ефективності діяльності всієї сукупності птахопідприємств регіону Центрального Полісся, які виробляють м'ясо птиці дозволив виявити їх низьку ефективність (рис. 1.). В результаті проведених розрахунків виявлено, що ефективно працювало лише одне птахопідприємство "Комплекс Агромарс". У таких господарствах, як "Білоцерківське птахопідприємство", "Березанська птахофабрика", "Пустовіти", "Надія", "Роялста" спостерігається високий рівень лише аллокативної ефективності, що є свідченням того, що розміщення ресурсів даними підприємствами є надто віддаленими від раціонального варіанта. У 9 господарствах має місце менша диференціація за рівнем аллокативної ефективності (близько 80%). Це є свідченням того, що розміщення ресурсів цими підприємствами здійснюється з наближенням до варіанта раціонального (за даних умов господарювання). У СТОВ "Рубі роз Агрікол ЛТД" та фермерському господарстві "Журавушка" спостерігається 100 % - вий рівень технічної ефективності, що є свідченням раціонального використання власних ресурсів. При цьому, рівень аллокативної та економічної ефективності у даних господарствах становить близько 80%. Значення решти підприємств дають підстави стверджувати про перевитрати ресурсів, і вказують на скільки можна зменшити їх споживання для надання того ж самого обсягу послуг, що, в кінцевому результаті зменшить матеріально-грудові витрати. Отримані результати дослідження вказують на

можливість підвищення рівня ефективності використання виробничих ресурсів більше як на 85 % - 90 %.

■ Економічна ефективність ▨ Алокативна ефективність ▩ Технічна ефективність

Рис. 1. Ефективність діяльності підприємств з виробництва м'яса птиці
Джерело: власні дослідження.

Таким чином поєднання загальноприйнятих методів визначення ефективності функціонування підприємств із методом оболонки даних дозволяє здійснити більш поглиблений, комплексний аналіз їх діяльності та розробити необхідну стратегію їх розвитку (рис. 2.).

Висновки та пропозиції. Отже проведений аналіз діяльності підприємств з виробництва м'яса птиці дозволив виявити тенденцію до зростання обсягів виробництва продукції. Однак під дією негативних чинників рівень збитковості на птахопідприємствах Центрального Полісся в середньому сягає близько 13%. За допомогою методу ДЕА визначено, що резерви підвищення економічної ефективності для більшості підприємств знаходять в межах 70-90%, що вказує на низький рівень сформованості матеріально-технічної бази та не раціональне розміщення ресурсів.

Тому, вважаємо за необхідне поєднувати загальноприйняті методи оцінювання ефективності функціонування підприємств із методом оболонки даних, що сприятиме

прийняттю рішень щодо планування резервів підвищення ефективності з врахуванням можливостей підприємства, обумовлюватиме доцільність розробки механізму реалізації цілей в часі та забезпечуватиме лобіювання належних для реалізації проектів.

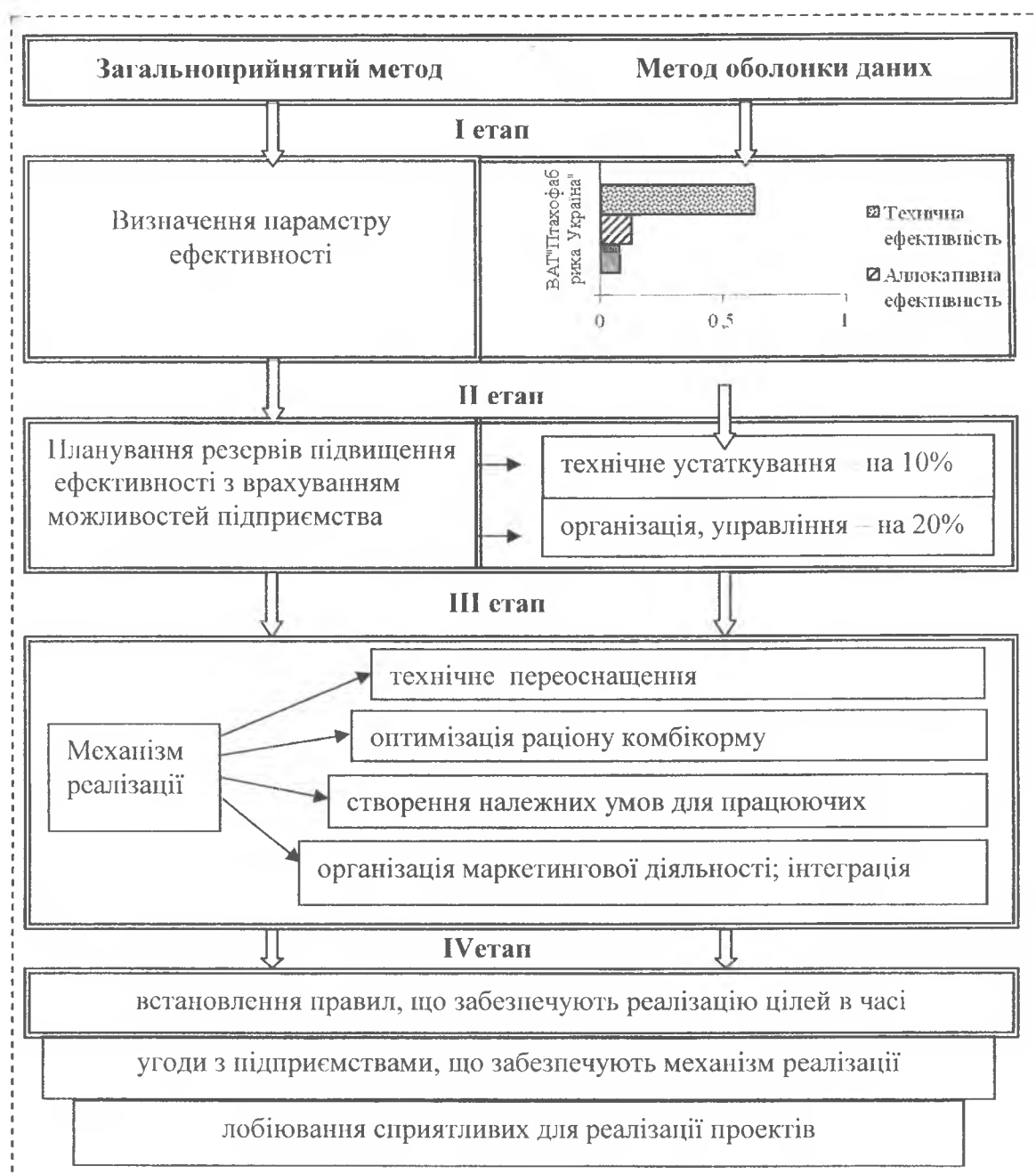

Рис. 2. Методичний підхід до визначення ефективності функціонування ітагопідприємств

Джерело: власні дослідження.

Література

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз / В.Г. Андрійчук. - К.: КНЕУ, 2005. – 292 с.
2. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства / за ред. С.Ф. По кропивної. [вид. 2-ге, перероб. та доп.]. - К.: КНЕУ, 2001. – 64 с.
3. Мацибора В.І. Економіка підприємства: навч. посіб. / В.І. Мацибора, В.К. Збарський, Т.В. Маци бора. - К.: Каравела, 2008. - 312 с.

4. Бююль А. SPSS: Искусство обработки информации. Анализ статистических данных и восстановление скрытых закономерностей: пер. с нем./ А. Бююль. СПб.: ООО "ДиасофтЮИ", 2002. 608 с.